

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Yttrande över Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap, Ds 2023:3.

Örnsköldsviks kommun har getts möjlighet att lämna yttrande över statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap.

Örnsköldsviks kommun har tagit del av underlaget och ger följande remissvar.

Sammanfattning

Utredningen ”Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet” är både välkommen och nödvändig. Det svenska flygplatssystemet beskrivs på ett bra sätt och rapporten är genomarbetad, gedigen och förtydligar statens ansvar för det svenska flygtransportsystemet.

Örnsköldsviks kommun vill med detta yttrande förstärka vissa delar som rapporten belyser och komplettera med delar som saknas och är av stor betydelse för Örnsköldsvik. Kommunen har samverkat med Region Västernorrlands remissvar och även samverkat i delar med Svenska Regionala Flygplatsers (SRF:s) yttrande.

Örnsköldsviks kommuns yttrande sammanfattas i fyra prioriterade punkter:

- **Flyget har en avgörande betydelse för tillväxt och kompetensförsörjning i Örnsköldsvik, där det exportinriktade näringslivet står för ca 5% av Sverige nettoexport;** Den tillväxt som sker i Örnsköldsvik saknar motstycke, exempelvis har BAE systems Hägglunds, en viktig leverantör av fordonssystem till det svenska försvaret och NATO, säkrat ett orderintag på 60 miljarder kronor och fler miljardkontrakt i minst samma magnitud är att vänta kommande år. Staten satsar genom RISE 350 miljoner kronor på en kommersialiseringspilot för hållbara produkter från skogsråvara. I spåren av det sker mångmiljardetableringar och investeringar i grön industri i just Örnsköldsvik. Kommunen behöver goda flygförbindelser för vårt exportinriktade näringsliv som till stor andel har internationella ägare vars

vilja att investera beror av tillgänglighet, möjligheten till kompetensförsörjning och attraktivitet. Örnsköldsviks flygplats med reguljär trafik till Arlanda har en avgörande betydelse för företag som ska nå en internationell marknad och fortsätta att investera i Sverige och Örnsköldsvik.

- **Samhällsviktigt flyg i Örnsköldsvik är en viktig förutsättning för akutsjukvård och totalförsvär;**
Örnsköldsviks kommun är mycket nöjda att Örnsköldsvik flygplats föreslås som ordinarie beredskapsflygplats. Det är rätt, inte minst ur ett sjukvårdsperspektiv där Region Västernorrlands just nu investerar i intensivvårdsavdelning och operationscentrum för över 300 miljoner kronor på Örnsköldsviks sjukhus. Det är även betydelsefullt ur ett totalförsvärsperspektiv där Örnsköldsviks flygplats av Försvarsmakten är ett utpekad riksintresse, vilket får en än större betydelse i och med ett svenskt NATO inträdet. Vidare är BAE Systems Hägglunds en central och kritisk leverantör av fordonssystem till den svenska armén och NATO allierade.
- **Stabil flygtrafik är kritiskt för Örnsköldsviks exportinriktade näringsliv, upphandlad trafik bör möjliggöras om kommersiell trafik upphör;** I utredningen Arlanda flygplats – en plan för framtiden avsnitt 5:1 finns ett avsnitt som saknas i denna rapport och som Örnsköldsvik anser borde inarbetas i den fortsatta beredningen dvs statens möjlighet och ansvar att snabbt upphandla trafik om den kommersiella trafiken upphör.

Flygbolag på den svenska marknaden har drabbats extremt hårt under pandemin, detta återspeglas av flygbolagsrekonstruktioner och konkurser. Örnsköldsviks kommun anser att Regeringen utöver nuvarande flyglinjer med allmän trafikplikt pekar ut linjen Örnsköldsvik-Arlanda som en samhällsviktig inrikes flyglinje då rimliga transportalternativ kommer att saknas om flygtrafik på kommersiella grunder skulle upphöra. Om kommersiell flygtrafik på flyglinjen upphör eller kraftigt reduceras anser vi att beslut fattas om allmän trafikplikt och ett upphandlingsförfarande inledas.

Vidare anser kommunen att regionala flygplatser ska kunna växla mellan kommersiell trafik och av staten, genom Trafikverket upphandlad trafik, för att säkra stabila flygförbindelser. Även Trafikverkets redan upphandlade flyglinjer bör kunna möjliggöra mellanlandning vid flygplatser som tappat kommersiell trafik, vilket snabbt skulle skapa stabilitet. Denna möjlighet borde införas redan 2023 senast 2024.

- **Statens ekonomiska ansvar behöver förstärkas ytterligare;** Sverige behöver rättvisa ekonomiska förutsättning gällande grundläggande infrastruktur för flyget, vilket också utredningen föreslår. Örnsköldsviks kommun anser att statens ekonomiska ansvar behöver öka ytterligare för rättvisa och jämlika förhållanden mellan kommuner/regioner som har statliga flygplatser och kommuner/regioner som driver flygplatser. Örnsköldsvik som flygplatskommun är beredd att ta ett visst ekonomiskt ansvar men önskar rättvisa och jämlika förhållanden gällande grundläggande transportinfrastruktur i hela landet. Statligt stöd till icke statliga flygplatser som är beredskapsflygplatser behöver uppgå till 75% av flygplatsens underskott. Vidare anser Örnsköldsviks kommun att statens ekonomiska ansvar måste påskyndas och att beslut om ökat stöd ska vara på plats redan 2023 eller senast 2024.

Generella synpunkter på rapporten Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap

8.1.1 Hela Sverige ska leva

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun samtycker med utredningens förslag, men anser att statens ekonomiska ansvar inte skapar förutsättningar för ”hela Sverige ska leva”, då regionala flygplatsägare fortsatt får ta ett allt för stort ekonomiskt ansvar för flygtransportinfrastrukturen. Det skapar ojämlika förhållanden och ökar klyftor i förhållande till regioner som inte behöver ta det ekonomiska ansvaret för flyginfrastrukturen. De platser och regioner som är eller har pekats som nationellt basutbud behöver inte ta ett ekonomiskt ansvar för grundläggande flyginfrastruktur, de har i de allra flesta fall en god tillväxt och en positiv befolkningstrend, vilket också gör att klyftor ökar mellan städer och regioner. Statligt stöd till icke statliga flygplatser behöver uppgå till 75% av flygplatsens underskott.

Flyget har en viktig betydelse för tillväxt och kompetensförsörjning i Örnsköldsvik. Det exportinriktade näringslivet står för ca 5% av Sverige nettoexport. Den tillväxt som sker i Örnsköldsvik saknar motstycke i kommunens historia, där exempelvis BAE systems Hägglunds, en viktig leverantör av fordonssystem till det svenska försvaret och NATO, ett orderintag på 60 miljarder kronor och fler är på väg. Staten satsar genom RISE 350 miljoner kronor på en kommersialiseringspilot för hållbara produkter från skogsråvara. I spåren av det sker mångmiljard etableringar och investeringar i grön industri i just Örnsköldsvik. Aktuellt just nu är Liquid Wind,

Cinis Fertilizer, Echo Helix, Metsä Group, Norra Skog och High Coast Innovation Park. Basen för tillväxten genom hållbar omställning är processindustrierna med bioraffinaderier, vid Metsä Group i Husum och Domsjö fabriker med partners som tillsammans gör investeringar i mångmiljardklassen. Kommunen behöver goda flygförbindelser för vårt exportinriktade näringsliv som i Örnsköldsvik till stor del har internationella ägare vars vilja att investera beror av tillgänglighet, möjligheten till kompetensförsörjning och attraktivitet. Örnsköldsviks flygplats har en avgörande betydelse för företag som ska nå en internationell marknad och fortsätta att investera.

8.5 Stöd till flygplatser utanför det nationella basutbudet

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun anser att regeringen inte ska göra skillnad på stöd mellan flygplatser med allmän trafikplikt och beredskaps-flygplatser. Samtliga flygplatser med allmän trafikplikt och/eller beredskap bör ersättas upp till 75% av flygplatsens underskott av sin verksamhet. Detta skulle ge det svenska flygplatssystemet en mer långsiktig robusthet där flygplatsernas stödsystem ej behöver revideras på grund av situationer såsom exempelvis säkerhetspolitiska konsekvenser eller stora regionala förändringar. Örnsköldsviks har investerat i Örnsköldsviks flygplats som idag är helt fossilfri i egen verksamhet och kan erbjuda flygoperatörer fossilfria flygbränslen. Att möjliggöra omställning till elflyg krävs stora investeringar och samordning där Örnsköldsvik anser att staten skall ta ett övergripande ansvar och tillföra medel samt resurser.

Ett nytt stödsystem är det mest angelägna och bör införas snarast möjligt, Örnsköldsviks kommun menar att det är möjligt med höjda anslag i enlighet med nytt stödsystem redan under 2023 eller senast vid ingången av 2024.

8.6 Flyglinjer med allmän trafikplikt

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun anser att utredningen ej belyser och möjliggör för att samtliga regionala flygplatser ska kunna växla mellan kommersiell trafik och allmän trafikplikt för att säkra stabila flygförbindelser, då det finns en instabilitet bland de aktörer som verkar på flygmarknaden. Vidare anser Örnsköldsviks kommun att Trafikverkets upphandling om allmän trafikplikt ska kunna möjliggöra mellanlandning på flyglinjer som är upphandlade och de som drivs på kommersiella grunder för att säkra kostnadseffektiv och stabil flygtrafik. Det statliga ansvaret att säkra flygförbindelser på samhällsviktiga inrikes flyglinjer bör även innefatta ett ekonomiskt ansvar för att skapa jämlika förutsättningar.

Örnsköldsviks kommun föreslår att regeringen fastslår tydliga kriterier vad gäller allmän trafikplikt, där förslaget ovan inarbetas. Detta för att uppnå en förutsägbarhet, stabilitet samt goda planeringsförutsättningar

8.7.3 Flygplatser som bör ingå i nätet av beredskapsflygplatser Utredningens skrivelse

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun samtycker med utredningens förslag. Örnsköldsviks sjukhus är ett akutsjukhus som ligger på framkant vad gäller akut omhändertagande och trauman, tack vare den kompetens och intensivvård, uppställning och intensivvård som sjukhuset har. Sjukhuset har uppdrag som gäller hela flödet från ortopedi till kirurgi, vilket är en viktig aspekt. Region Västernorrland investerar för närvarande för att utveckla akutsjukvården vid sjukhuset och mer än 300 miljoner kronor har satsats under senare år i ny operationsavdelning/intensivvårdsavdelning, ny akutmottagning och ny ambulansstation. Region Västernorrland är en del av kommunalförbundet svenskt ambulansflyg. Tanken är att använda flyget mer för ambulanstransporter, i syfte att öka patientnyttan och kostnadseffektiviteten. Det förutsätter ett fungerande nät av flygplatser över hela landet och att det finns beredskap att hantera ambulans- och organtransporter. Ur ett sjukvårdsperspektiv är med andra ord Örnsköldsvik flygplats strategiskt viktig. Den betydelse som Örnsköldsviks flygplats har som beredskapsflygplats bör vägas in i flygplatsutredningen och stärker vår argumentation för att staten ska säkra svensk flygplatsinfrastruktur och ta ett större ekonomiskt ansvar för rättvisa och jämlika förhållanden i hela landet.

I Örnsköldsvik finns en för nationen allt viktigare försvarsindustri. I samband med ökad hotbild i världen och medlemskapet i NATO kommer betydelsen öka ytterligare. BAE Systems Hägglunds är en avgörande leverantör för den svenska Försvarsmaktens och NATO:s allierades verksamhet och beredskap. Företaget är en central del i försvarsförmågan av Sverige. I en krissituation med höjd beredskap är Örnsköldsviks flygplats kritisk för att BAE Systems Hägglunds skall kunna vidmakthålla sin förmåga att leverera till Försvarsmakten och NATO:s allierade som använder Hägglunds fordonssystem. Det gäller tillgänglighet på personal och kompetens, ingående material till fordonen, reservdelar till maskiner mm men även för att möjliggöra snabba leveranser av reservdelar, utbytesenheter, servicepersonal samt kompletta fordonssystem. Örnsköldsviksflygplats är av Försvarsmakten ett utpekat riksintresse, vilket i och med ett inträde i NATO ökar i betydelse för våra

allierades operativa förmåga, inte minst vad avser helikopteroperationer. Flygplatsen har även kapacitet att ta emot NATO transportflygplan av typen C17.

Vidare anser Örnsköldsviks kommun att avtalen avseende beredskapsflygplatser bör sträcka sig över en femårsperiod. Ett nytt system bör införas snarast möjligt, helst redan under 2023 eller senast vid ingången av 2024.

8.7.8 Ersättningssystem och kostnadstäckning

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun samtycker med utredningens förslag, men vill förtydliga att där staten är etablerade genom Swedavia bör finansiering av beredskap ske inom ramen för deras egna resultat, vilket innebär att medel kan frigöras för övriga beredskapsflygplatser, vilket gör att statligt bidraget kan öka för dessa.

8.8.2 Införande av allmän trafikplikt för samhällsviktiga flyglinjer

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun samtycker med utredningens förslag, men vill göra följande kompletteringar. Örnsköldsvik har historiskt sett burit en kommersiell flyglinje. Utifrån de senaste årens utmaningar med bland annat pandemi som skakat om den svenska flygmarknaden har vikten av stabilitet ökat såväl för flygbranschen som näringslivet på många orter. Då osäkerhet avseende tillförlitliga kommunikationer råder skapas en försiktighet som hämmar både utveckling och investeringsvilja. Näringslivet i Örnsköldsvik består till stor del av stora utländskt ägda exportföretag vilket innebär att tillgänglighetsfaktorn blir avgörande för ortens utveckling. Därför bör regeringen peka ut linjen Örnsköldsvik-Arlanda som en samhällsviktig flyglinje och därmed garantera att goda internationella kommunikationer säkerställs.

Om den kommersiella flygtrafiken på denna utpekade flyglinje skulle upphöra eller kraftigt reduceras anser kommunen att beslut fattas om allmän trafikplikt och ett upphandlingsförfarande inledas. Ett sådant utpekande skulle ge en trygghet för en ort som är beroende av en fungerande flygverksamhet. Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att löpande följa utvecklingen på marknaden och skyndsamt ingå avtal med flygföretag om regelbunden flygtrafik för denna flyglinje om det inte finns kommersiella förutsättningar för att fullgöra ett minimiutbud av regelbunden flygtrafik. Denna åtgärd bör ske med statlig finansiering och inte belasta regionala eller kommunala medel.

8.9 Ekonomiska konsekvenser och dess förslag

Örnsköldsviks kommuns yttrande:

Örnsköldsviks kommun samtycker med utredningens förslag, men vill göra följande tillägg. Statens ekonomiska ansvar behöver öka ytterligare för rättvisa och jämlika förhållanden mellan kommuner/regioner som har statliga flygplatser och kommuner/regioner som driver flygplatser, Örnsköldsvik som flygplatskommun är beredd att ta ett visst ekonomiskt ansvar men önskar rättvisa och jämlika förhållanden gällande grundläggande transport-infrastruktur i Sverige. Statligt stöd till icke statliga flygplatser som enbart är beredskapsflygplatser behöver uppgå till 75% av flygplatsens underskott. Vidare anser Örnsköldsviks kommun att statens ekonomiska ansvar måste påskyndas och att beslut om ökat stöd ska vara på plats redan 2023 senast vid ingången av 2024

Örnsköldsviks Kommun

Anna-Britta Åkerlind
Kommunstyrelsens ordförande